

languages on communicative, informational, socio-cultural, professional and others competences has been described. The recent publications and researches in this matter have been analyzed. Modern methods and technologies of foreign language competence have been defined. The significance of modern technologies, interactive education, personality-oriented approach while leading the students to the high level of foreign language using in practical professional activity has been emphasized. According to analysis of psychological, pedagogical and educational methodological literature devoted to the problem of foreign languages communicative competence formation, the principles and conditions of foreign languages competence have been described. The priority areas for foreign languages teachers in their professional and practice activity have been emphasized.

Key words: competence, communicative competence, foreign languages communicative competence, foreign language, innovative technologies, interactive methods of education, personality-oriented approach.

Стаття надійшла до редколегії 04.05.2018

УДК 371.134

Володимир СТАРОСТА

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
м. Ужгород, Україна
e-mail: volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua
volodymyr.starosta@upjs.sk*

МЕТОДИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ

Проаналізовано погляди дослідників та виокремлено основні сутнісні характеристики поняття «методи інтерактивного навчання» як системи способів: цілеспрямованої активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем зі створення оптимальних умов для свого розвитку; суб'єкт-суб'єктної взаємодії через бесіду, діалог між усіма учасниками навчального процесу; формування досвіду інтенсивного спілкування; взаємонавчання учасників між собою та в процесі спілкування з викладачем; освоєння учасниками умінь організації спільної навчальної діяльності, а також обміну, зміни та різноманітності видів діяльності; цілеспрямованої рефлексії учасниками своєї діяльності та взаємодії. Проведено узагальнення класифікаційних ознак методів інтерактивного навчання: за групами інтеракцій; за етапами навчального процесу; за принципом активності учасників; за переважним напрямком навчально-пізнавального спілкування; за кількістю учасників інтерактивного навчання.

Ключові слова: інтеракція, інтерактивне навчання, методи інтерактивного навчання, класифікація методів інтерактивного навчання.

Одним із важливих чинників активізації навчально-пізнавальної взаємодії між складними об'єктами пізнання та суб'єктами навчально-пізнавального процесу є інтерактивне навчання. Знання і використання методів та технологій інтерактивного навчання сприятиме розвитку методичних, комунікативних, рефлексивних та інших здібностей викладачів, а головне – розвитку учнів, студентів як активних учасників процесу навчання.

Підготовка вчителів, а також їх готовність до застосування методів інтерактивного навчання у професійній діяльності розглядаються у психолого-педагогічній літературі в різних аспектах, зокрема: теоретико-методологічні і технологічні основи професійної підготовки вчителя у вищих навчальних закладах, підвищення якості цієї підготовки (В. Андрущенко, С. Архангельський, Ю. Бабанський, С. Гончаренко, І. Зязюн, Н. Кузьмі-

на, А. Кузьмінський, М. Лещенко, Н. Ничкало, С. Сисоєва, Л. Хомич та ін.); вирішення проблем активізації навчально-пізнавальної діяльності (І. Лернер, В. Лозова, С. Максименко, М. Махмутов, Т. Шамова, Г. Щукіна та ін.); характеристики інтерактивних технологій навчання (Н. Баліцька, К. Баханов, О. Біда, Г. Волошина, М. Окса, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун та ін.); педагогічні підходи щодо використання групових форм організації навчально-пізнавальної діяльності (Х. Лийметс, К. Нор, В. Онищук, І. Первін, О. Ярошенко та ін.); теорії ігрового та інтерактивного навчання (І. Абрамова, Н. Борисова, А. Вербицький, Ю. Ємельянов, В. Платов, В. Рибальський, А. Смолкін, С. Шмаков та ін.).

З нашого погляду, важливо значення набувають методи та технології інтерактивного навчання під час підготовки майбутніх учителів, оскільки у даному випадку вони виступають не тільки

як засіб, але й мета навчання. Майбутній учитель має досконало знати перелік, класифікаційні ознаки, сутність, умови застосування і володіти різними методами, формами та засобами навчання, аби залежно від різних чинників обирати найбільш ефективні підходи у процесі навчально-виховної діяльності для всебічного та гармонійного розвитку особистості учня та вдосконалення особистої педагогічної майстерності.

Інтерактивні методи навчання – це дієвий педагогічний засіб і необхідна умова оптимального розвитку студентів і викладачів, тому навчання майбутніх фахівців засобами інтерактивних технологій є сьогодні на часі (І. Мельничук, 2011 [10, 104]).

Метою статті є висвітлення сутнісної характеристики поняття «методи інтерактивного навчання» та узагальнення підходів дослідників щодо класифікації таких методів.

Метод у педагогіці визначається як спосіб цілеспрямованої взаємодії вчителя і учнів для розв'язання педагогічних завдань, тобто для розвитку. Таким чином, інтерактивні методи, на думку О. Комар (2011 [6]), можна трактувати як способи цілеспрямованої міжсуб'єктної взаємодії вчителя і учнів зі створення оптимальних умов для свого розвитку.

Аналіз джерел показує, що дослідники вживають як термін «інтерактивні методи», так і «методи інтерактивного навчання». Зазначимо, що певні відмінності в трактуваннях (табл. 1) зумовлені складністю та специфікою інтерактивного навчання. Повністю погоджуємось з О. Пометун, яка розрізняє «інтерактивні методи» та «методи інтерактивного навчання». Перші характеризують якість самого методу. Пізнавальна діяльність учнів при цьому є вторинною, тобто, як тільки перестає працювати метод – учень перестає активно навчатися та взаємодіяти з іншими. В інтерактивному навчанні основою є активність учнів, яка задається не тільки безпосередньо методом, але й освітнім середовищем (О. Пометун, 2007 [12, 12]).

Рівень інтерактивності методу залежить від цілепокладання, мети його використання, використаних прийомів, що в комплексі забезпечують активну взаємодію суб'єктів та об'єктів навчального процесу. Оскільки суть інтерактивних методів навчання полягає в тому, що навчання відбувається у процесі взаємодії того, хто навчає, і тих, хто навчається, то вони відповідають особистісно-зорієнтованому підходу до навчання (Л. Тополя, 2005 [17, 53]).

Ключовим у розумінні психологічної основи методів інтерактивного навчання є поняття **інтеракції**, більш відомої у російській та українській

психологічній літературі як міжособистісна чи соціальна взаємодія. Соціальна взаємодія вважається складовою частиною спілкування та спільної діяльності, які утворюють нерозривну єдність. Люди не просто спілкуються у процесі виконання ними суспільних функцій, вони завжди спілкуються під час певної діяльності, «з приводу» неї (Є. Полат та ін., 2001 [11, 27]).

Аналогічну думку висловлює О. Пометун. Відповідно категорією, що визначає сутність інтерактивних методів, є «**взаємодія**». *Взаємодія*, розуміється як безпосередня міжособистісна комунікація, найважливішою особливістю якої визнається здатність людини «приймати роль іншого», уявляти, як її сприймає партнер по спілкуванню або група, і відповідно інтерпретувати ситуацію і конструювати власні дії. Педагогічна взаємодія – це обмін діяльністю між педагогом і учнями, в якому діяльність одного зумовлює діяльність іншого (інших). Вона є процесом спільної діяльності педагога і учнів, атрибутами якого є (О. Пометун, 2007 [12] та інші праці дослідниці):

- присутність учасників в єдиному часі і просторі, що створює можливість особистого контакту між ними;
- наявність спільної мети, очікуваного результату діяльності, який відповідає інтересам всіх і сприяє реалізації потреб кожного;
- планування, контроль, корекція і координація дій;
- розподіл єдиного процесу співпраці, спільної діяльності між учасниками;
- виникнення міжособистісних відносин.

Інтерактивні методи – це посилена педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників педагогічного процесу крізь призму власної індивідуальності, особистого досвіду життєдіяльності. Це процес інтенсивної, міжсуб'єктної комунікації вчителя і учнів, де педагог – суб'єкт власної професійної діяльності – ставить в позицію суб'єкта освітньої діяльності учня. Інтерактивна педагогічна взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування її учасників, їх комунікації, обміну діяльностями, зміною і різноманітністю її видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасниками своєї діяльності і взаємодії, що відбулася. Інтерактивна педагогічна взаємодія, реалізація інтерактивних педагогічних методів спрямовані на зміну, вдосконалення моделей поведінки і діяльності учасників педагогічного процесу (О. Комар, 2011 [6]).

Визначення інтерактивного методу навчання, яке запропонувала О. Комар (2011 [6]), містить всі три ознаки методу навчання: мета – засвоєння змісту освіти, єдність викладання і учіння, тобто

бінарність навчання і характеру способу засвоєння, спрямованого на кожний елемент змісту освіти.

Аналогічні ознаки методу навчання знаходимо у формулюванні Т. Сердюк (2010 [13]), оскільки інтерактивні методи визначаються як спосіб організації активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем з метою досягнення визначених дидактичних результатів. Системоутворювальним ядром інтерактивної технології виступає сукупність цілеспрямовано підібраних інтерактивних методів.

На основі аналізу психолого-педагогічних джерел (табл. 1) нами виокремлено основні сутнісні характеристики поняття «методи інтерактивного навчання» як системи способів: цілеспрямованої активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем, зі створення оптимальних умов для свого розвитку; суб'єкт-суб'єктної взаємодії через бесіду, діалог між усіма учасниками навчального процесу; формування досвіду інтенсивного спілкування; взаємонавчання учасників між собою та в процесі спілкування з викладачем; освоєння учасниками умінь організації спільної навчальної діяльності, а також обміну, зміни та різноманітності видів діяльності; цілеспрямованої рефлексії учасниками своєї діяльності та взаємодії.

Аналізуючи методи інтерактивного навчання, необхідно враховувати множинність не лише трактувань цього поняття, але й класифікації методів.

Таблиця 1 – Трактування поняття «інтерактивні метод(и) навчання», «метод(и) інтерактивного навчання» у деяких педагогічних джерелах

Трактування поняття	Джерело
Інтерактивний метод – це спосіб взаємодії через бесіду, діалог	В. Беспалько (1989 [1, 34])
Методи інтерактивного навчання – сукупність педагогічних дій та прийомів, спрямованих на організацію навчального процесу та створення умов, що мотивують учасників до самостійного, ініціативного та творчого засвоєння навчального матеріалу в процесі взаємодії і взаємонавчання студентів між собою та в процесі спілкування з викладачем	Т. Добриніна (2008 [2])
Інтерактивні методи навчання – педагогічна взаємодія з високим рівнем інтенсивності спілкування її учасників, їхньої комунікації, обміну діяльностями, зміною та різноманітністю їх видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасниками своєї діяльності та взаємодії, що відбулася	С. Кашлев (2005 [3, 19])
Інтерактивні методи – це методи взаємодії з колегами, «з досвідом, який служить центральним джерелом навчального пізнання», сприяння налагодженню міжособистісних стосунків у групі, інтенсивному засвоєнню матеріалу і активній участі суб'єкта навчальної діяльності; це система науково обґрунтованих дій учасників процесу соціально-психологічної взаємодії (інтерактивне спілкування й інтерактивний діалог), здійснення яких з великою мірою гарантії приводить до досягнення поставлених цілей навчання	М. Кларін (2000 [4, 13])
Інтерактивні методи навчання – це такий спосіб досягнення дидактичної мети, при якому навчально-пізнавальна діяльність упорядкована на основі інтерактивної моделі навчання	Т. Коваль, Н. Кочубей (2011 [5, 161])
Інтерактивний метод навчання – це впорядкований спосіб активної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками навчального процесу, спрямований на досягнення цілей і завдань освіти, що сприяє розв'язанню навчально-виховних завдань і водночас нагромадженню в учнів досвіду спілкування та освоєнню ними умінь організації спільної навчальної діяльності	О. Комар (2011 [6])
Методи інтерактивного навчання – такі методи, які зумовлюють процес активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем з метою досягнення визначених дидактичних результатів	І. Луцик (2011 [8])
Інтерактивний метод – у якому той, хто навчається, є учасником, який здійснює щось: говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо, тобто не виступає тільки слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається, створює це	О. Пометун (2007 [12, 12])
Інтерактивні методи – спосіб організації активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем з метою досягнення визначених дидактичних результатів	Т. Сердюк (2010 [13, 8])
Методи інтерактивного навчання – це система способів цілеспрямованої міжсуб'єктної взаємодії педагога (викладача) і студентів, спрямованих на розв'язання навчально-виховних завдань фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів у процесі навчально-пізнавальної діяльності вищого навчального закладу	О. Сіроштан (2012 [14, 88])

І. Куришева (2009 [7, 162]) зазначає, що відомі різні спроби класифікації інтерактивних методів навчання (Л. Вавилова, Т. Добриніна, Є. Голант, О. Голубкова, В. Гузєєв, М. Кларін та ін.). Дослідниця пропонує всі інтерактивні методи навчання розділити на три великі групи на основі середовища взаємодії: інтерактивні методи навчання в середовищі «учень – учень – учитель»; у середовищі «учень – комп'ютер – учитель»; у середовищі «учень – підручник – навчальний посібник». Наприклад, у середовищі «учень – учень – учитель» запропоновано виокремлювати ігрові та неігрові інтерактивні методи навчання.

Згідно О. Січкарук (2006 [15, 19]), інтерактивні методи потрібно розділити на такі групи, де 1) однією з сторін спілкування виступає викладач і 2) спілкування відбувається між студентами (слухачами).

До першої групи О. Січкарук відносить лекції із включеними бесідами, дискусіями, проблемні лекції, семінари-обговорення, семінари «питання-відповідь», дискусії із провокаційними запитаннями, консультації (особливо при дистанційному навчанні), спілкування через сайт-курсу чи сайт викладача. До другої – бесіди, дискусії, круглі столи, «мозковий штурм», групове вирішення конкретних ситуацій, ділові, рольові та дидактичні ігри, бізнес-симуляції, проекти та панельні вправи. Вони можуть використовуватися як окремі методи, так і усі разом (наприклад, у діловій грі). Кожна з цих груп має певну специфіку, на яку необхідно зважати викладачеві під час організації навчального процесу (О. Січкарук, 2006 [15, 19]).

Вважаємо, що для підходу О. Січкарук [15] у даному випадку можна запропонувати класифікаційну ознаку методів інтерактивного навчання – за переважним напрямком навчально-пізнавального спілкування. У першому випадку переважає спілкування викладач-студент, а в другому – студент-студент.

Огляд бібліографії, присвяченої інтерактивному навчанню, дав можливість І. Луцик (2011 [8]) зробити висновок, що науковцями (А. Алексюк, Е. Литвиненко, П. Підкасистий, В. Платов, А. Смолкін) найчастіше використовується класифікація методів інтерактивного навчання на імітаційні та неімітаційні.

В. Мельник до інтерактивних методів відносить такі, що передбачають діалогічну взаємодію між суб'єктами навчального процесу. До інтеракцій відносяться не тільки заняття, дидактична мета яких відповідає цілям програми викладання предмета, а й превентивні, тобто інструктивно-консультаційні, тренінгові. Відповідно запропоновано класифікувати інтерактивні методи за

виокремленими групами інтеракцій (В. Мельник, 2006 [9]):

- превентивні (створення груп, розподіл ролей, консультація тощо);
- імітаційні (інсценування, психодрама, ділові та операційні ігри, диспут, мозковий штурм тощо);
- неімітаційні (проблемна лекція, семінар, практикум, конференція тощо).

Аналогічний підхід до класифікації інтерактивних методів на три групи (превентивні інтеракції; імітаційні інтеракції; неімітаційні інтеракції) описано І. Мельничук (2011 [10]).

О. Пометун (2007 [12]) за етапами навчального процесу виокремлює такі групи методів та прийомів інтерактивного навчання:

- прийоми і методи створення позитивної атмосфери навчання й організації комунікації учнів;
- прийоми і методи мотивації навчальної діяльності й актуалізації опорних знань, уявлень учнів;
- прийоми і методи засвоєння нових знань, формування вмінь, навичок, емоційно-ціннісних орієнтацій і ставлень учнів;
- прийоми і методи узагальнення, систематизації знань, організації рефлексії пізнавальної діяльності.

М. Кларін (2000 [4]) класифікує інтерактивні методи навчання за принципом активності: фізична (зміна робочого місця, виконання записів, малювання тощо); соціальна (ставлення запитань, формулювання відповідей тощо); пізнавальна (доповнення відповідей, виступ, самостійний пошук розв'язання проблеми тощо).

Більшість науковців, згідно з М. Тесленко (2010 [16, 64]), поділяють інтерактивні методи на два види:

- групові (робота в парах, в трійках, карусель, акваріум тощо);
- фронтальні (велике коло, мікрофон, мозковий штурм, незакінчене речення, дискусія, кейс-метод тощо).

Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (на практиці від 2 до 6-ти осіб), другі – спільну роботу та взаємонавчання усієї групи. Робота у малих групах надає усім студентам можливість діяти, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування, зокрема, володіння прийомами активного слухання, вироблення спільного рішення тощо.

Проведений огляд показує, що в основу класифікації методів інтерактивного навчання науковцями покладені ті чи інші ознаки цих методів.

Таким чином, на основі аналізу наукової психолого-педагогічної літератури (В. Беспалько, Т. Добриніна, С. Кашлев, М. Кларін, О. Комар,

Т. Коваль, Н. Кочубей, І. Луцик, В. Мельник, Є. Полат, О. Пометун, Т. Сердюк, О. Сіроштан, О. Січкарук, Л. Тополя, М. Тесленко та ін.) та практики підготовки фахівців з'ясовано, що:

- психологічною основою інтерактивних методів є інтеракція (міжособистісна чи соціальна взаємодія), яка передбачає активну взаємодію учасників (вчитель-група учнів, учень-учень, учень-клас, вчитель-клас тощо), спільну діяльність, що здійснюється засобами комунікації та має проблемно-пошукову природу;
- виокремлено основні сутнісні характеристики поняття «методи інтерактивного навчання» як системи способів: цілеспрямованої активної взаємодії суб'єкта навчання з навчальним середовищем, зі створення оптимальних умов для свого розвитку; суб'єкт-суб'єктної взаємодії через бесіду, діалог між усіма учасниками навчального процесу; формування досвіду інтенсивного спілкування; взаємонавчання учасників між собою та в процесі спілкування з викладачем; освоєння учасниками умінь організації спільної навчальної діяльності, а також обміну, зміни та різноманітності видів діяльності; цілеспрямованої рефлексії учасниками своєї діяльності та взаємодії;

ваної рефлексії учасниками своєї діяльності та взаємодії;

- проведено узагальнення класифікаційних ознак методів інтерактивного навчання: за групами інтеракцій (превентивні, імітаційні, не імітаційні); за етапами навчального процесу (створення позитивної атмосфери навчання й організації комунікації учнів; мотивація навчальної діяльності й актуалізації опорних знань, уявлень учнів; засвоєння нових знань, формування вмінь, навичок, емоційно-ціннісних орієнтацій і ставлень учнів; узагальнення, систематизація знань, організація рефлексії пізнавальної діяльності); за принципом активності (фізична, соціальна, пізнавальна); за переважним напрямком навчально-пізнавального спілкування (викладач-студент/учень; студент-студент/учень-учень); за кількістю учасників інтерактивного навчання (групові, фронтальні).

Подальші розвідки, вважаємо, доцільно спрямувати на вивчення сутнісних характеристик поняття «технологія інтерактивного навчання» та узагальнення підходів дослідників щодо класифікації таких технологій.

Список використаних джерел

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. М.: Педагогика, 1989. 192 с.
2. Добрынина Т. Н. Интерактивное обучение в системе высшего образования: монография / Т. Н. Добрынина. Новосибирск: Изд. НГПУ, 2008. 183 с.
3. Кашлев С. С. Технология интерактивного обучения / С. С. Кашлев. Мн.: Белорусский верасень, 2005. 176 с.
4. Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М. В. Кларин // Педагогика. 2000. №7. С. 12-18.
5. Коваль Т. І. Інтерактивні технології навчання іноземних мов / Т. І. Коваль, Н. П. Кочубей // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2011. № 7. С. 160-163.
6. Комар О. А. Авторетичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології: дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Ольга Анатоліївна Комар. Умань, 2011. 512 с.
7. Курышева И. В. Классификация интерактивных методов обучения в контексте самореализации личности учащегося / И. В. Курышева // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. 2009. № 112. С. 160-164.
8. Луцик І. Г. Дидактичні умови інтерактивного навчання предметів суспільно-гуманітарного циклу в педагогічних коледжах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.: 13.00.09 «Теорія навчання» / І. Г. Луцик. Кривий Ріг, 2011. 20 с.
9. Мельник В. В. Інтеракція в освітньому процесі: технологія організації / В. В. Мельник // Управління школою. 2006. № 23 (133). С. 15-35.
10. Мельничук І. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ірина Миколаївна Мельничук. Тернопіль, 2011. 585 с.
11. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Ю. Петров. М. : Академия, 2001. 272 с.
12. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання / Олена Пометун. К., 2007. 142 с.
13. Сердюк Т. В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / Т. В. Сердюк. – Кривий Ріг, 2010. – 20 с.
14. Сіроштан О. В. Інтерактивні методи навчання в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / О. В. Сіроштан // Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2012. №1. С. 85-90.
15. Січкарук О. І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посібник / Олена Іванівна Січкарук. К. : Таксон, 2006. 88 с.
16. Тесленко М. Вплив інтерактивних методів на формування пізнавальної самостійності студентів педагогічних університетів / М. Тесленко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наукових праць. Вип. III. Ч. II. Слов'янськ : СДПУ, 2010. С. 58-66.

17. Тополя Л. В. Про інтерактивні прийоми навчання під час академічної лекції / Л. В. Тополя // *Didactics of mathematics: Problems and Investigations* 2005. Issue 24. P. 52-57.

References

1. Bepal'ko, V. P. (1989). *Slagaemye pedagogicheskoy tehnologii* [Components of pedagogical technology]. Moscow : Pedagogika, 192 [in Russian].
2. Dobrynina, T. N. (2008). *Interaktivnoe obuchenie v sisteme vysshego obrazovaniya: monografija* [Interactive training in higher education: monograph]. Novosibirsk: NGPU, 183 [in Russian].
3. Kashlev, S. S. (2005). *Tehnologija interaktivnogo obuchenija* [Interactive learning technology]. Mn.: Belorusskij verasen', 176 [in Russian].
4. Klarin, M. V. (2000) *Interaktivnoe obuchenie – instrument osvoeniya novogo opyta* [Interactive learning is a tool for mastering a new experience]. *Pedagogy*, 7, 12-18 [in Russian].
5. Koval, T. I., Kochubei, N. P. (2011). *Interaktyvni tekhnologii navchannia inozemnykh mov* [Interactive Technologies for the Study of Foreign Languages] *Proceedings. Nizhyn national teachers training university of Mykola Hohol. Psychological-pedagogical sciences*, 7, 160-163 [in Ukrainian].
6. Komar, O. A. (2011). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do zastosuvannya interaktyvnoi tekhnologii* [Theoretical and methodological principles of the preparation of future elementary school teachers for the use of interactive technology]. *Doctor's thesis*. Uman [in Ukrainian].
7. Kuryshcheva, I. V. (2009). *Klassifikacija interaktivnykh metodov obuchenija v kontekste samorealizacii lichnosti uchashchisja* [Classification of interactive teaching methods in the context of students' self-realization] // *Proceedings of the Russian State Pedagogical University of A.I. Herzen*, 112, 160-164 [in Russian].
8. Lutsyk, I. H. (2011). *Dydaktychni umovy interaktyvnoho navchannia predmetiv suspilno-humanitarnoho tsykladu v pedahohichnykh koledzhakh* [Didactic conditions of interactive teaching of subjects of the social and humanitarian cycle in pedagogical colleges]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Krivoy Rog [in Ukrainian].
9. Melnyk, V. V. (2006). *Interaktsiia v osvithnomu protsesi: tekhnologiiia orhanizatsii* [Interaction in the educational process: technology of organization]. *School management*, 23 (133), 15-35 [in Ukrainian].
10. Melnychuk, I. M. (2011). *Teoriia i metodyka profesiinoї pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv zasobamy interaktyvnykh tekhnologii* [Theory and methods of training future social workers by means of interactive technologies]. *Doctor's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].
11. Polat, E. S., Buharkina, M. Ju., Moiseeva, M. V., Petrov, A. Ju. (2001). *Novye pedagogicheskie i informacionnye tehnologi sisteme obrazovaniya* [New pedagogical and information technology education system]. Moscow: Academy, 272 [in Russian].
12. Pometun, O. (2007). *Entsyklopediia interaktyvnoho navchannia* [Encyclopedia of interactive learning]. Kyiv, 142 [in Ukrainian].
13. Serdiuk, T. V. (2010). *Interaktyvni tekhnologii navchannia suspilnykh dystsyplin yak zasib aktyvizatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv I-II rivniv akredytatsii* [Interactive technologies of teaching social disciplines as a means of activating educational and cognitive activity of students of higher educational institutions I-II levels accreditation]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Krivoy Rog [in Ukrainian].
14. Siroshtan, O. V. (2012). *Interaktyvni metody navchannia v protsesi profesiinoї pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv* [Interactive teaching methods in the process of training future social workers]. *Social pedagogy: theory and practice*, 1, 85-90 [in Ukrainian].
15. Sichkaruk, O. I. (2008). *Interaktyvni metody navchannia u vyshchii shkoli* [Interactive methods of teaching in high school]. Kyiv: Takson, 88 [in Ukrainian].
16. Teslenko, M. (2010). *Vplyv interaktyvnykh metodiv na formuvannya piznavalnoi samostiinosti studentiv pedahohichnykh universytetiv* [Impact of interactive methods on the formation of cognitive autonomy of students of pedagogical universities]. *Humanization of educational process*, 3(2), 58-66 [in Ukrainian].
17. Topolia, L. V. (2005). *Pro interaktyvni pryomy navchannia pid chas akademichnoi lekcii* [About the interactive methods of teaching during the academic lecture]. *Didactics of mathematics: Problems and Investigations*, 24, 52-57 [in Ukrainian].

Староста В.И. Методы интерактивного обучения: сущность, классификация

Проанализированы взгляды исследователей и выделены основные сущностные характеристики понятия «методы интерактивного обучения» как системы способов: целенаправленной активной взаимодействия субъекта обучения с учебной средой по созданию оптимальных условий для своего развития; субъект-субъектного взаимодействия через беседу, диалог между всеми участниками учебного процесса; формирование опыта интенсивного общения; взаимообучения участников между собой и в процессе общения с преподавателем; освоение участниками умений организации совместной учебной деятельности, а также обмена, изменения и разнообразия видов деятельности; целенаправленной рефлексии участниками своей деятельности и взаимодействия. Проведено обобщение классификационных признаков методов интерактивного обучения: за группами интеракций; за этапами учебного процесса; за принципом активности участников; по преимущественному направлению учебно-познавательного общения; по количеству участников интерактивного обучения.

Ключевые слова: интеракция, интерактивное обучение, методы интерактивного обучения, классификация методов интерактивного обучения.

Starosta V. Interactive learning methods: essence, classification

On the basis of scientific psychological and pedagogical literature analysis, and the practice of training specialists, the article clarifies that the psychological basis of interactive methods is interaction (interpersonal or social interaction), which involves active interaction of participants (teacher-group of students, student-student,

student-class, teacher-class, etc.), joint activities carried out by means of communication and has a problem-searching nature. The basic essential characteristics of «methods of interactive learning» concept are outlined as system of methods: purposeful active interaction of the subject of learning with the learning environment, to create the optimal conditions for their development; subject-subjective interaction through conversation, dialogue between all participants in the educational process; formation of the experience of intensive communication; mutual learning of the participants among themselves and in the process of communication with the teacher; mastering of the organization skills of joint educational activities, as well as the exchange, change and variety of activities; purposeful reflection by the participants of their activity and interaction. A generalization of the classification features of the interactive methods of learning is carried out, namely: by groups of interactions (preventive, simulation, non-simulation); in the stages of learning process (creation of a positive atmosphere of learning and communication organization of students, motivation of educational activity and actualization of basic knowledge, representations of students, assimilation of new knowledge, formation of skills, skills, emotional and value orientations and attitudes of students, generalization, systematization of knowledge, organization reflection of cognitive activity); on the principle of activity of participants (physical, social, cognitive); in the predominant direction of educational-cognitive communication (teacher-student, student-student); by the number of participants in interactive training (group, front).

Key words: interactivity, interactive learning, interactive learning methods, classification of interactive learning methods.

Стаття надійшла до редколегії 05.05.2018

УДК 37.091.12.011.3-051:37.01531:502/504

Ірина СІЧКО

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
початкової освіти Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна*

Оксана ЯКОВЕЦЬ

*магістрантка факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв, Україна*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ I СТУПЕНЯ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

У статті розглянуто різноманітні підходи до визначення поняття професійної підготовки вчителя, екологічна компетентність як шлях вирішення екологічних негараздів та досягнення гармонії у системі «суспільство – природа». На основі узагальнення наукових джерел розкриваються особливості і змістове наповнення поняття «екологічна компетентність». Наводяться принципи процесу ефективного формування екологічної компетентності майбутнього вчителя ЗОШ I ступеня. З'ясовано взаємозв'язок понять «екологічна культура» та «екологічна компетентність». Охарактеризовано особливості професійної підготовки майбутнього вчителя загальноосвітньої школи I ступеня до формування екологічної компетентності учнів та з'ясовано взаємозв'язок понять екологічна культура та екологічна компетентність.

Ключові слова: професійна підготовка вчителя, вчитель загальноосвітньої школи I ступеня, екологічна компетентність, екологічна культура, екологічне виховання, екологічна компетенція, психолого-педагогічна компетенція, педагогічна готовність, професійно-екологічна підготовка.

Сучасний екологічний стан планети ставить під загрозу подальше існування та розвиток людства. Однією із передумов вирішення екологічних проблем сучасності є розвиток екологічної культури особистості та суспільства, важливу роль у формуванні яких відіграє школа, і, зокрема, її початкова ланка.

У законі України "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на

період до 2020 року" в четвертому розділі серед основних інструментів реалізації національної екологічної політики визначено освіту й наукове забезпечення формування та реалізації цієї політики. У документі наголошується на розробленні методологічних основ та запровадженні безперервної екологічної освіти (п. 4.9).

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. серед перспективних